

Oponentský posudek bakalářské práce Lucie Hartmanové

Dvojitá negace *nene-* (typ *nenedostal, nenepatrný*) v češtině

1 Koncepce práce – A

Práce si klade za cíl popsat užívání dvojitě negace typu *nene-* v češtině z diachronního pohledu a „rozšířit tak stávající poznatky o diachronním vývoji češtiny.“ (s. 9) Práce jasně stanoví pět konkrétnějších výzkumných otázek (s. 23), u některých z nich pak uvádí i náležité hypotézy. Konkrétně se práce ptá na slovnědruhové zastoupení výrazů s negací *nene-*, časové vymezení výskytu tohoto jevu, jeho vývoj v rámci biblických překladů, sémantiku daného jevu a konečně jeho vybrané konkurenční prostředky (např. *nikoliv nepatrný*). Autorka ve své práci staví na velmi zdařilém přehledu dosavadního bádání o negaci, jejích typech a jejím historickém vývoji. Přehled je sice relativně obsírně pojatý (dotýká se např. vyjádření negace v indoevropštině), ale není zahlcující a je vesměs velmi relevantní pro autorčin vlastní výzkum. Výsledky výzkumné části jsou prezentovány přehledně, v jasně vymezených oddílech a dílčí zjištění jsou shrnována na konci oddílů ve formě odrážek. V závěru práce se autorka vrací k výzkumným otázkám, které si položila, a poskytuje jasně formulované odpovědi. Koncepci práce hodnotím jako velmi zdařilou.

2 Metodologie a zpracování dat – A

Vzhledem k tomu, že se jedná o relativně málo frekventovaný jev, pokusila se autorka „shromáždit maximální množství dokladového materiálu“ (s. 9). Čerpala z velkých slovníků, korpusů psané češtiny, staročeských a středněčeských biblických překladů a dalších zdrojů. Autorka dospěla ke vzorku o téměř 5 tisících výskytů, přičemž valná většina z nich spadá do druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století. Autorka také ukazuje, že výrazy s negací *nene-* byly v současné češtině postupně nahrazeny odděleně psaným *ne/nikoli(v) ne-*, tedy z dnešního pohledu standardní členskou negací. Metodologické těžiště autorčiny práce tkví v kvalitativní interpretaci nálezů a v deskriptivní statistice – autorka poskytuje absolutní frekvence výskytů dvojitě negace *nene-* v závislosti na slovním druhu (sloveso, adjektivum, adverbium) a čase. Pro potřeby bakalářské práce považuji tento postup za adekvátní. Všechny téměř 5 tisíc analyzovaných výskytů je zahrnuto v přehledných excelových tabulkách v externí příloze práce. Přímo v práci jsou data znázorňována pomocí sloupcových grafů a numerických hodnot.

3 Práce s odbornou literaturou – A

S odbornou literaturou autorka pracuje příkladně. Její rešerše je výběrová, avšak soustředěná a odpovídající potřebám práce. Autorka čerpá především z českých zdrojů a zaměřuje se jak na obecnější práce o negaci, tak i na konkrétní studie o dvojitě negaci (zejm. Zubatého 1924). Autorka řádně cituje, příp. parafrázuje při odkazování se na zdroj (až na výjimky, viz otázky k obhajobě). Z parafrázy je patrné, že autorka sekundární literatuře velmi dobře porozuměla. Za vhodnou volbu považuji krátkou formu citací (ve formě autor, rok) přímo v textu, kdy není zbytečně zahlcován aparát poznámek pod čarou.

4 Formální úroveň práce – A

Práce obsahuje veškeré standardní části a je přehledně členěna do kapitol. Součástí práce je příloha zahrnující veškerý excerpovaný a analyzovaný materiál. Autorka píše kultivovanou odbornou češtinou a nečiní jí potíže vyjadřování komplexních konceptů a významů. V práci je zanedbatelné množství pravopisných chyb.

Celkové hodnocení

Bakalářská práce Lucie Hartmanové splňuje a v mnohém i převyšuje požadavky kladené na tento typ závěrečných prací a doporučuji ji proto k obhajobě s navrhovaným hodnocením **výborně**.

Otázky k obhajobě

- „Lexikální negace se vyvinula z členské.“ (s. 11) Mohl bych poprosit autorku, aby své tvrzení podpořila nějakými argumenty, příp. citací z literatury?
- Autorka tvrdí, že frekventovaná adjektiva *nenepatrný*, *nenepodobný* či *nenebezpečný* plní roli přívlastku shodného. Toto je však někdy doloženo příklady, v nichž má dané adjektivum spíše funkci predikativní (např. *třeba se zdál býti slabým a nenebezpečným; by jej učinila nenebezpečným, slabým; není výkon operativní prý nenebezpečný*; s. 33), kterou ovšem autorka ani nezmiňuje. Rád bych autorku poprosil o vysvětlení této nesrovnalosti a pokud možno o uvedení skutečného poměru přívlastkových a predikátových užití.
- Na s. 49 si autorka všímá, že v Bibli kralické (1613) se vyskytuje dvojí negace *nene-* ve větě *Aby se snad nám i vám nenedostalo, jděte raději k prodavačům a kupte sobě*. V deseti dalších překladech se vyskytuje členská negace typu *ne ne-*, příp. *nikoli(v/věk) ne-*, srov. *Ne aby snad nedostalo se nám i vám, jděte radše k prodávajícím a kupte sobě* (Bible litoměřická, 1429). V ostatních překladech se vyskytuje negace jednoduchá, srov. *Bojíme se, že by se snad nám i vám nedostalo, jděte raději k prodavačům a kupte sobě* (Bible kralická šestidílná, 1593/1594). Na tomto příkladovém výčtu je patrné, že dvojí negace se vyskytuje ve spojení se spojkou *aby*, zatímco jednoduchá negace se spojkou *že*. Tento kontrast připomíná chování negace v současné češtině ve větách závislých na predikátu vyjadřujícím obavu, srov. *Bojím se, aby Mirek neodešel* vs. *Bojím se, že Mirek neodejde*. V prvním případě mluvčí vyjadřuje obavu z toho, že Mirek odejde. V druhém, že Mirek neodejde. Ačkoliv se negace vyskytuje v obou příkladech, interpretována (standardním způsobem) je pouze za použití spojky *že*. Lze se podle autorky na základě jejich dat domnívat, že obdobný stav platil už ve starší češtině? Může to vysvětlit výskyt, příp. absenci dvojí negace ve výše uvedeném případě?

V Praze 4. 6. 2024

doc. Mgr. Radek Šimík, Ph.D.
Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK
oponent práce